Cacaonieuwsbrief

De cacaonieuwsbrief is een uitgave van Stichting AgroLink. De nieuwsbrief is geschreven voor werknemers, vakbonden en ondernemingsraden in de zoetwarensector. Stichting AgroLink voert projecten uit ter versterking van Oost-Europese vakbonden in deze sector. Vakbonden in landen als Hongarije, Litouwen, Polen, Slowakije en Tsjechië, die in snel tempo zullen integreren binnen de Europese Unie. De cacaonieuwsbrief wordt verspreid in deze landen en in Oostenrijk, Duitsland en Nederland.

Wat is de stand van zaken in de cacaosector anno 2002? Welke trends zijn zichtbaar in de cacaoproductie en –verwerking en hoe verandert de chocolade-industrie? Daarover gaat deze cacaonieuwsbrief. Speciale aandacht is er voor de strategie van de grote zoetwarenbedrijven in Oost-Europa. En: wat is het belang van Europese Ondernemingsraden (EOR) voor werknemers?

Twee projecten van Stichting Agrolink in de cacaosector vallen binnen het zogenoemde MATRA-programma, waarmee het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken maatschappelijke organisaties wil ondersteunen die een rol spelen in de huidige overgangsfase. Agrolink voert de projecten uit in samenwerking met Food World Research & Consultancy.
In het eerste project kwamen werknemers en vakbondsvertegenwoordigers uit drie West-Europese en vijf Oost-Europese landen bijeen. Zij bespraken de snelle ontwikkelingen in de zoetwarensector en mogelijke reacties daarop in het beleid van vakbonden en ondernemingsraden.
Het tweede project gaat dieper in op een aantal thema's. Tijdens een seminar in Polen kregen de deelnemers scholing in onderhandelingstechnieken, CAO’s en de functie van (Europese) Ondernemingsraden. De volgende bijeenkomst is in Duitsland. Daar praten de werknemers verder over de ontwikkelingen in de zoetwarensector en buigen ze zich over de verschillende stappen in een reorganisatieproces, inclusief sociale plannen.

Groei in prijs en productie
Cacao van Ivoorkust tot Indonesië

Cacaoboeren kregen overal ter wereld een adempauze in het afgelopen jaar. De cacaoprijs steeg enorm: in het najaar van 2002 waren de wereldmarktprijzen ruim tweemaal zo hoog als in 2001. Ook de kwaliteitspremies die daar bovenop worden betaald voor cacao uit Ivoorkust en Ghana verdubbelden. De vraag is alleen hoe lang dat duurt. De hoge prijs verleidt regeringen tot stimuleringsmaatregelen om de productie verder op te schroeven. En een productiestijging leidt onvermijdelijk weer tot een prijsdaling.

Tegenvallende oogsten
Jarenlang waren de cacaovoorraden groot en bleef de prijs dus laag. De winstmarges in de productie en verwerking werden steeds kleiner en daardoor werd er minder vermalen. Maar in het vorige seizoen werd relatief weinig cacao geproduceerd, door tegenvallende oogsten en verwaarlozing van plantages. Omdat ook voor dit jaar een tekort wordt verwacht steeg de prijs van cacao. Het Londense handelsbedrijf Armanjaro versterkte dat effect door in korte tijd vijf procent van de termijnmarkt op te kopen.

Recordprijs
De cacaoprijs bereikte een recordhoogte van ruim 2.450 euro per ton - de hoogste prijs in zeventien jaar - nadat een burgeroorlog uitbrak in Ivoorkust, het grootste cacaoproducerende land. Maar die prijs is inmiddels alweer gezakt, omdat de aanvoer van cacao niet erg lijkt te lijden onder de gevechten. Toch levert cacao nog altijd ruim anderhalf keer zoveel op als in het vorige seizoen.

De boeren in Ivoorkust merkten al in de loop van het vorige seizoen het effect van de prijsstijging. De minimumprijs die Ivoorkust aan het begin van elk seizoen hanteert werd al snel bijgesteld naar boven. Na jaren van lage prijzen verdienen de cacaoboeren eindelijk weer een redelijk inkomen. Maar een groot aantal plantagearbeiders en ook kleine boeren – veelal immigranten uit Burkino Faso – raakte zijn inkomen kwijt. De etnisch gerichte burgeroorlog dwong hen terug te vluchten naar hun eigen land. Ook voor de Ivoriaanse boeren blijft de situatie in de cacaostreek onzeker en is het de vraag hoelang zij kunnen profiteren van de prijsstijging.
In Ghana geldt gedurende het hele seizoen een vaste cacaoprijs. In het begin van het vorige seizoen lag die hoger dan in Ivoorkust. Maar al gauw was het andersom en werd cacaosmokkel van Ghana naar Ivoorkust een lucratieve bezigheid. Volgens schattingen verdween begin 2002 ruim 40.000 ton cacao over de grens. De Ghanese regering probeerde de situatie in eigen land te verbeteren door te investeren in de bestrijding van cacaoziekten. Ook krijgen de boeren in Ghana dit seizoen een beduidend hogere prijs voor hun cacao.

Brazilië werkt hard aan het herstel van de cacaoteelt. In de jaren negentig werd de cacaoproductie gehalveerd door ziekte en sindsdien is veel onderzoek gedaan naar resistente klonen. De eerste zaailingen daarvan zijn nu in ontwikkeling. Maar de boeren veranderen hun cacaoaanplanten slechts geleidelijk, omdat het drie tot vier jaar duurt voordat cacao vruchten draagt en ze niet helemaal zonder oogst willen zitten. De Braziliaanse regering geeft nu subsidies om dit proces te versnellen en gezien de hogere cacaoprijs lijkt dat een goed moment. Waarschijnlijk bereikt de Braziliaanse productie dit jaar zijn absolute dieptepunt en stijgt ze daarna weer geleidelijk. Voor Brazilië is dat van groot belang: de laatste jaren importeerde het land steeds grotere hoeveelheden cacao, in 2000 zelfs 90.000 ton. De chocoladeproductie bleef wel stijgen, zowel voor de binnenlandse markt als voor de export naar vooral Zuid-Amerikaanse landen.
Ook landen als Ecuador en Venezuela verwijderen het onkruid van hun verwaarloosde cacaoplantages in een poging de cacao-oogst weer te vergroten.

Koffiebomen gekapt
Het Aziatische cacaoareaal breidt zich verder uit. Omdat de koffieprijzen structureel laag zijn hakt Vietnam - dat in tien jaar tijd de tweede koffieproducent ter wereld werd - zijn koffiebomen om en plant cacao en rubber. Maleisië was begin jaren negentig de grootste cacaoproducent van het continent en heeft de grootste vermalingsindustrie in Azië. Toen de prijzen daalden werden hier veel cacaobomen gekapt. Nu plant het land weer nieuwe bomen. De productie in Indonesië groeit nog steeds en vorig jaar passeerde het land zelfs Ghana als ‘s werelds tweede producent. Dit jaar zal dat niet lukken: door droogte valt de Indonesische oogst opnieuw lager uit.

Concentratie en specialisatie
Boter, poeder en couverture

De cacaoverwerkende industrie maakt halffabrikaten van cacaobonen. Ook in deze sector waren de winstmarges laag in de afgelopen jaren. De persindustrie kreeg steeds meer te maken met overcapaciteit.

Het aantal vermalingen steeg jaren achtereen sterk. In het seizoen 2000/2001 werd voor het eerst meer dan 3 miljoen ton bonen verwerkt. De vermalingscapaciteit is sterk uitgebreid, ook in de productielanden - vooral in Ivoorkust. Die uitbreiding zette de winstmarges van de bedrijven onder grote druk. Vooral in de persindustrie, die de cacaomassa tot boter en cacaopoeder perst, daalden de marges sterk. Het werd steeds moeilijker deze halfproducten in een goede verhouding tot elkaar te verkopen. Een boterberg van zo'n 100.000 ton ontstond en de boterprijs bleef laag, ook al hield een aantal belangrijke partijen boter in voorraad. De prijs van cacaopoeder bleef eveneens laag en vormde dus geen compensatie.

Overcapaciteit in de persindustrie
In de persindustrie groeide de overcapaciteit: de capaciteit die wel is geïnstalleerd maar niet wordt benut. Eind 2001 stond zo'n dertig procent van de wereldwijd beschikbare perscapaciteit (ongeveer 2.223.000 ton) ongebruikt in de fabrieken. Ruim de helft daarvan bevindt zich in Europa en Azië. Ook in Oost-Europa is de overcapaciteit in de persindustrie groot: naar schatting wordt slechts 32 procent gebruikt, van de 129.000 ton capaciteit die beschikbaar is.
Veel bedrijven besloten dan ook hun capaciteit terug te brengen. Een aantal kleine - met name Aziatische – bedrijven stopte tijdelijk met de cacaoverwerking en ontsloeg zijn werknemers. Grotere concerns zetten selectief vestigingen op non-actief of draaiden lagere volumes. Ze legden vaak een productielijn stil en ontsloegen de werknemers, al dan niet tijdelijk.

Voorbeelden van die capaciteitsreductie zijn:
- ADM, de grootste cacaoverwerker ter wereld, verminderde de vermalingen en persingen in verschillende vestigingen. In Ivoorkust bracht het bedrijf de vermalingen begin 2002 sterk terug – hier is de totale capaciteit 80.000 ton. Het verwerkingsbedrijf Savannah in de VS werd in april 2002 stilgelegd – hier wordt 40.000 ton bonen doorgezet. En sinds juli 2002 wordt in de vermalingsfabriek in Koscian (Polen) niet meer gewerkt.
- In Indonesië zijn slechts zes van de veertien vermalingsbedrijven operationeel en dan nog slechts op een capaciteit van gemiddeld 65 procent.
- Drie van de tien vermalingsbedrijven in Maleisië zijn stilgelegd.
- De vermalingen in Brazilië zijn teruggevallen met ruim twintig procent.
- Ook de chocolade-industrie reduceert haar verwerkingsactiviteiten steeds meer.

Barry Callebaut nam de grootste stap en stopte volledig met de productie van halffabrikaten voor derden. Het concern sloot zijn vestiging in Bussum (Nederland) en verwerkt voortaan alleen nog cacao voor de eigen productie van couverture - vloeibare industriële chocolade. Uit die industrietak trok ADM zich juist gedeeltelijk terug. Barry Callebaut is wereldmarktleider in couverture met een marktaandeel van bijna veertig procent en die positie wil het bedrijf uitbouwen. Maar het bouwt ook een positie op als chocoladefabrikant voor de consumentenmarkt: Barry Callebaut nam het West-Europese deel van het Duitse chocoladeconcern Stollwerck over (zie 'Chocoladesector').
De markt voor couverture groeide, omdat steeds meer chocoladebedrijven hun couverture kant en klaar inkopen. Kleinere bedrijven deden dat al, omdat een herinvestering in vermalings- en perscapaciteit te duur was. Maar nu maken ook de grotere bedrijven steeds minder eigen couverture. Een voorbeeld is Nestlé, dat in de VS haar couverturebedrijf

Peter's Chocolate in 2002 verkocht aan Cargill. Cargill nam daarmee Peter's positie als marktleider in couverture binnen de VS over.

De productie van halffabrikaten die de grote chocoladeconcerns nog wel in eigen hand hielden, werd geconcentreerd. Kraft voegde een aantal jaren geleden zijn West-Europese persactiviteiten samen in Oostenrijk. En Nestlé reduceerde het aantal vestigingen waar het nog zelf cacao verwerkt, een ontwikkeling die goed zichtbaar is in Oost-Europa. Het concern concentreerde de verwerking in Tsjechië. Daar steeg deze sector dus sterk, terwijl in Polen en Hongarije de verwerkingscapaciteit daalde. Vermoedelijk zet die trend door: chocoladebedrijven concentreren hun verwerking in Oost-Europa en kopen steeds meer halfproducten in.

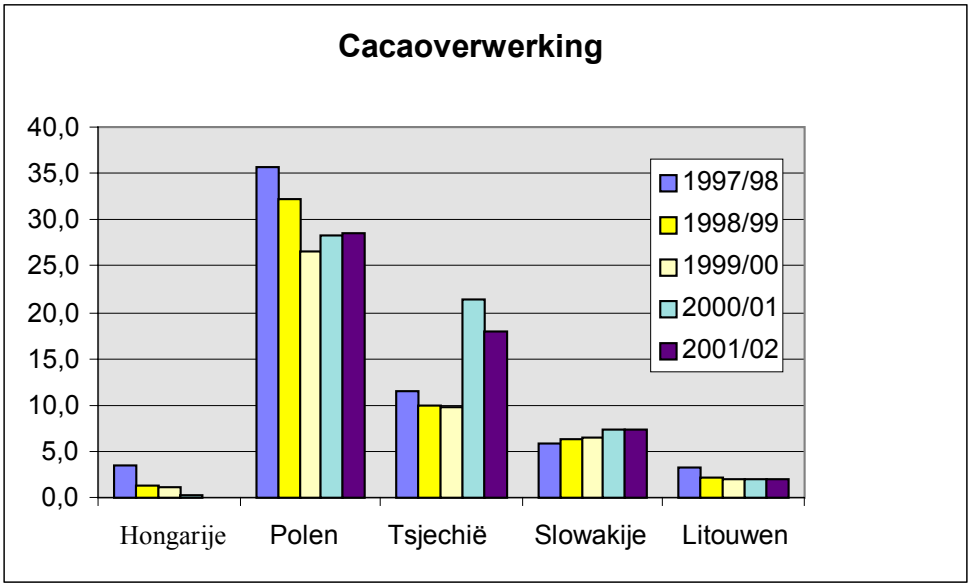

Overnames en productieverplaatsing
De chocolade gaat oostwaarts

Het Duitse Stollwerck bestaat niet langer als zelfstandig concern. In 2001 werd de chocoladeproducent opgedeeld en in de verkoop gedaan. Kraft Foods kocht de Oost-Europese vestigingen in Polen en Rusland. Tríasz-Perry Ltd. nam – in samenwerking met het Oostenrijkste Raiffeisen Private Equity Management (zie kader) - de Hongaarse vestiging over. De West-Europese vestigingen gingen naar Barry Callebaut. Voor meerderheidsaandeelhouder Klaus Jacobs, voormalig eigenaar van Jacobs Suchard, is dat zijn rentree op de chocolademarkt.
Door lokale politieke druk werd vorig jaar in het Amerikaanse stadje Hershey de verkoop tegengehouden van chocoladeproducent Hershey. Van de 22.000 inwoners van dit – naar het bedrijf vernoemde – stadje werken er 6.200 in de chocoladefabrieken. Hershey is onbetwist marktleider in de VS met een chocoladeomzet van 4,8 miljard dollar en een marktaandeel van 43 procent. Het concern stond lange tijd te koop. Vorig jaar leek de overname door de combinatie Nestlé-Cadbury bijna rond, toen de grootste kauwgomproducent ter wereld Wrigley een hoger bod uitbracht. Wrigley was bereid zo'n 12 miljard dollar neer te tellen voor Hershey. Maar onder druk van de gemeente Hershey en protesten van inwoners maakte het bestuur van de Hershey Stichting een einde aan de veiling. Verkoop lijkt voorlopig van de baan.

De overnamestrijd rond Hershey is een voorbeeld van de felle concurrentie om marktaandelen in de chocoladesector. De consumptie van chocolade groeit nog maar matig: wereldwijd wordt tot 2005 een groei verwacht van twee procent per jaar. Overnames zijn voor grote bedrijven de makkelijkste manier om marktaandelen te verwerven en hun positie te versterken.
Nieuwe markten spelen daarbij een steeds belangrijker rol. De grootste markten zijn nog steeds die in West-Europa en Noord-Amerika. Maar de totale groei is het grootst in regio's als Azië, Zuid-Amerika en in Oost- en Midden-Europa. Grote bedrijven deden daar dan ook de meeste overnames in de afgelopen jaren en zijn hun productie nu stevig aan het rationaliseren.

Verwachte verkoop van chocolade (volume en geldwaarde) per regio - 2001-2005

	Omzet naar volume (x1.000 ton)		Omzet naar geldwaarde (in US $ mln)	
Regio	**2001**	**2005**	**2001**	**2005**
West-Europa	1.985	2.044	16.880	17.698
Noord-Amerika	1.761	1.840	14.041	15.168
Zuid-Amerika	677	726	6.870	7.830
Oost-/M-Europa	484	540	3.547	3.992
Verre Oosten	364	390	4.726	5.035
Afrika/M-Oosten	202	273	1.162	1.434
Australië en Azië	122	131	1.062	1.165
Totaal	**5.595**	**5.944**	**48.288**	**52.322**

Bron: Leatherhead Food RA/Seymoore-Cooke, 2002

Oost-Europese chocolademarkt
De Oost-Europese markt hoort bij de snelle groeiers, met een verwachte toename van ruim 3,1 procent per jaar. Voor West-Europa is dat een aantrekkelijk en nabij afzetgebied. Daarom is voor de Oost-Europese chocoladesector niet alleen de verwachte consumptiegroei van belang, maar ook de ontwikkelingen op de Europese chocolademarkt. Met name in Duitsland is op dit moment sprake van een grote overcapaciteit. Bedrijven gaan failliet of worden overgenomen. Naast Nestlé, Kraft, Mars, Cadbury en Ferrero komen er

daardoor steeds meer middelgrote Duitse concerns die hun pijlen richten op de Oost-Europese markten. Daar kunnen ze nog – deels door overnames – verder uitbreiden.
Maar niet alleen overnames veroorzaken grote veranderingen in de chocoladesector. De EU breidt uit en bedrijven denken steeds meer op Europese schaal - ook bij het rationaliseren van hun productie. Dat zal vooral gevolgen hebben in landen waar de productiekosten een stuk lager zijn en die grenzen aan de huidige EU. Een voorbeeld uit de koekindustrie maakt dat duidelijk. Bahlsen besloot onlangs tot een herverdeling van de productie: een deel wordt overgebracht van Oldenburg in Duitsland naar Varel in Polen, waardoor ongeveer vijftig mensen hun baan verliezen. De assortimenten, die nu in Barsinghausen bij Hannover handmatig in dozen worden gepakt, verplaatst het bedrijf naar Polen. In Barsinghausen werken nu 230 mensen. In de chocoladesector is een vergelijkbare ontwikkeling gaande. Producent Cadbury bouwde een nieuwe fabriek in het grensgebied met Duitsland en verplaatst de komende jaren de productie vanuit Warschau naar deze nieuwe vestiging.
Als grote producenten hun productie verplaatsen of andere bedrijven overnemen, rationaliseren en moderniseren ze hun productie sterk. Het is dan ook belangrijk om de gevolgen van al deze veranderingen voor werknemers in de gaten te houden.

<kader>
Overnames in 2002
Een overzicht van de belangrijkste uitbreidingen en overnames in het afgelopen jaar:

- **Kraft** nam de Stollwerck-fabrieken in **Rusland** (Pokrov) en **Polen** (Jankowice) over. Het bedrijf was al aanwezig in Litouwen, Slowakije en Hongarije.
- **Nestlé** breidde de capaciteit van haar chocoladefabriek in **Rusland** (Samara) uit en streeft naar een aandeel van 24 procent in de chocolademarkt. De Russische concurrentie zit intussen niet stil. Red October, Rot Front en Gosinkor-Holding fuseren en krijgen daarmee 25 procent van de totale zoetwarenmarkt in handen.
- **Hamester** (onderdeel van de Hosta-groep) uit Duitsland breidde zijn aandeel in de chocolade- en zoetwarenfabriek Wawel (**Polen**) uit tot bijna 50 procent.
- De Duitse **Krüger-groep** nam de repenfabriek in Wissoll over van Tengelmann. Ook voegde het concern een chocoladetak toe aan de fabriek van Krüger in het Russische Yegoriewsk.
- Het Duitse **Ritter** werkt in **Rusland** samen met Odintsovo Confectionery Factory. In het najaar van 2003 begint in de Moskouse fabriek de productie van het karakteristieke vierkante chocoladetablet van Ritter, bestemd voor de markten van Rusland en zijn buurlanden.
- **Storck** uit Duitsland (omzet in 2001: 1,2 miljard euro) verkoopt sinds enige tijd chocolade in **Hongarije** en **Tsjechië**. Het concern zoekt naar een geschikt **Pools** bedrijf dat het kan overnemen.

<einde kader>

<3 kaders>

Györi Keksz
Het Hongaarse zoetwarenbedrijf Győri Keksz heeft een serie overnames achter de rug, die voor de werknemers veel onzekerheid opleverden. De eerste overname was die van de chocoladefabriek in Székesfehérvár, eigendom van het Duitse Stollwerck. Eind 1999 nam de Engels-Hongaarse joint venture United Biscuits-Györi Keksz deze fabriek over. Maar in 2000 kocht Danone Györi Keksz van United Biscuits.
Vervolgens liet Danone de vakbond en de ondernemingsraad in maart 2001 weten dat ze de vestiging in Györ zou sluiten. Het bedrijf was te ouderwets en lag bovendien in een woongebied. Danone wilde de fabriek in Székesfehérvár renoveren in het kader van het industriële herstructureringsprogramma gericht op EU-toetreding, dat duurt tot eind 2004. Deze fabriek was vrij modern en gevestigd in een industriegebied.
De vakbond, de ondernemingsraad en de gemeente Györ reageerden verontwaardigd op deze aankondiging. Na een half jaar onderhandelen met de vakbond, de ondernemingsraad en de internationale vakbeweging kwam Danone terug op de beslissing. De fabriek in Györ bleef behouden, zij het met een lagere productiecapaciteit. De internationale overeenkomst tussen Danone en de IUF werd in oktober 2001 ondertekend in Genève.
Door de daling van de productiecapaciteit in Györ verloren 330 werknemers hun baan. De directie van Danone, de lokale bond en de ondernemingsraad bereikten overeenstemming over een sociaal plan voor de ontslagen en de overplaatsing van machines naar Székesfehérvár. Hiermee kwam een einde aan een lange periode van onzekerheid.

Kraft Foods in Oost-Europa
Op 1 augustus 2001 kondigde Kraft Foods aan dat het van plan was de Stollwerck-fabrieken in Rusland, Polen en Hongarije (Boedapest) over te nemen. De werknemers vreesden voor hun toekomst in het bedrijf. De vakbonden probeerden bij de directies van Kraft en Stollwerck informatie te krijgen, maar kregen nul op het rekest. Later werd duidelijk dat Kraft van de Hongaarse Mededingingsautoriteiten geen toestemming kreeg voor de overname van de Stollwerck-fabriek in Boedapest. Maar een nieuwe gegadigde diende zich aan: het Oostenrijkse Raiffeisen Private Equity Management (RPEM). Voor de werknemers betekende dat opnieuw onzekerheid.
Uiteindelijk was het Triász-Perry die er met de buit vandoor ging: het bedrijf kocht in augustus 2002 - met een bijdrage van RPEM - 99,98% van Stollwerck Boedapest. De werknemers kregen van algemeen directeur Witold Szymánski van RPEM de verzekering dat het bedrijf en de productie verder zouden worden ontwikkeld. Ze hopen nu weer gewoon aan het werk te kunnen zonder de ontslagdreiging van het afgelopen jaar.

Mars in Polen
De Mars-fabriek in Sochaczew vlak bij Warschau is een goed voorbeeld van een Oost-Europees bedrijf dat wordt geleid door een westerse multinational. De fabriek is eigendom van Mars sinds 1994. Het bedrijf verplaatste de productielijnen van Veghel naar Polen en trainde de Poolse procesoperators die ze moesten bedienen. Poolse werknemers kwamen eerst naar Nederland om ervaring op te doen in Veghel en na de overplaatsing werkte een aantal Nederlanders in Polen.
Maar het verloop onder het personeel in de Poolse fabriek was groot, ondanks de relatief hoge lonen die Mars betaalde. Trainingen op het gebied van veiligheid en gezondheid waren daardoor weinig succesvol – er was te weinig continuïteit. Mars probeerde dat te verbeteren door in te spelen op het verantwoordelijkheidsgevoel van de werknemers. Een ander probleem was de geringe belangstelling voor goede arbeidsomstandigheden. Het was moeilijk om aan goed gereedschap te komen, maar de werknemers bekommerden zich er niet om. Ook niet om de kwaliteit van de werkplek of hun houding tijdens het werken. Ze vonden het dragen van helmen en andere veiligheids- en hygiënemaatregelen vooral lastig

en tijdrovend. Die maatregelen werden in het begin dan ook verplicht gesteld. Het kostte veel tijd om de werknemers vertrouwd te maken met deze nieuwe, veilige manier van werken.
In dit geval kocht Mars de fabriek, maar meestal bouwt het bedrijf zijn nieuwe vestigingen zelf. Dan heeft het meer greep op de arbeidsomstandigheden en –voorwaarden. Mars zet die bewust in om werknemers aan het bedrijf te binden, zowel in Oost- als in West-Europa. Consequentie is wel, dat werknemers minder noodzaak zien om vakbondslid te worden.

De Europese Ondernemingsraad van Kraft Foods

DOOR: BENTE LOEVAAS*

Kraft Foods heeft vele vestigingen in Europa en is dus bij uitstek geschikt als voorbeeld van een bedrijf met een Europese Ondernemingsraad. Philip Morris – waarvan Kraft onderdeel uitmaakte tot de verzelfstandiging in 2001 - nam vanaf 1985 een groot aantal bedrijven over. Onder meer Kraft en General Foods (VS), Jacobs Suchard (Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk), Figaro (Slowakije), Csemege (Hongarije), Freia Marabou (Noorwegen), Terry´s (Groot-Brittannië) en Kaunas (Litouwen). Hoe ziet de ondernemingsraad van zo'n bedrijf eruit, waarmee houdt ze zich bezig en wat zijn de voordelen van een EOR voor de werknemers?

In 1996 werd de Europese richtlijn over Europese Ondernemingsraden (EOR) van kracht. Vrijwel onmiddellijk ging de Europese voedingsbond EFFAT in onderhandeling met de directie van Kraft over de oprichting van zo'n EOR. Nog datzelfde jaar had Kraft een Europese ondernemingsraad. Een belangrijk discussiepunt in de onderhandelingen was de vraag welke landen zouden deelnemen. De directie wilde dat beperken tot leden van de Europese Unie (EU) en de Europese Economische Ruimte. In 2002 onderhandelden directie en EOR hierover opnieuw. Nu bood de directie Oost-Europese landen een waarnemersstatus aan, gedurende één jaar voor hun toetreding tot de EU. Een conferentie in Boedapest (2001) vormde het startpunt voor de samenwerking tussen de West- en Oost-Europese werknemers van Kraft. Hier waren deelnemers uit Litouwen, Hongarije, Bulgarije en Slowakije.
Werknemers uit elf landen zijn op dit moment lid van onze EOR. In die landen heeft Kraft meer dan 150 werknemers. De raad telt negentien afgevaardigden: één tot drie per land, afhankelijk van het aantal werknemers. Al die afgevaardigden zijn lid van een nationale vakbond. Bovendien woont een waarnemer van EFFAT onze bijeenkomsten bij. De jaarvergadering duurt tweeënhalve dag. Eén dag vergaderen we met de Europese directie van Kraft. We bespreken thema's als research & development, nieuwe producten en commerciële ontwikkelingen. Ook buigen we ons over strategieën voor productie-eenheden en handel en over de economische resultaten. Andere belangrijke EOR-thema's zijn voedselveiligheid, veiligheid en gezondheid, het afschaffen van kinderarbeid en visie en waarden.

Select Committee
Vijf vertegenwoordigers van de EOR en de waarnemer van EFFAT vormen het S*elect Committee* (SC). Dit comité komt minstens tweemaal per jaar bijeen met de directie. De directeur Human Resources voor de Europese fabrieken is voor ons de belangrijkste contactpersoon binnen de Kraft-directie en het SC onderhoudt die contacten. Het SC diept EOR-thema's verder uit en draagt zorg voor de continuïteit in het EOR-werk. Een voorbeeld: één van de onderwerpen op de EOR-bijeenkomst in september 2002 was 'kinderarbeid in de cacao- en koffiesector'. Het SC gaat na afloop van zo'n bijeenkomst verder met het onderwerp. Ze vraagt de International Cocoa Initiative om een actuele stand van zaken en bespreekt nieuwe activiteiten. Ander voorbeeld: het SC besprak in verschillende bijeenkomsten het privacybeleid van Kraft en onderhandelde met de directie over een overeenkomst. Het resultaat was de eerste Europese raamovereenkomst over de bescherming van persoonlijke gegevens. Het SC krijgt hierin een belangrijke rol.

In het SC krijgen we ook informatie over de economische situatie van het bedrijf. Aan de hand daarvan kunnen we bijvoorbeeld meepraten over verplaatsing van de productie, over

---

* Bente Loevaas werkt bij Kraft Jacobs Noorwegen en is vice-voorzitter van de Europese Ondernemingsraad van Kraft

informatiesystemen of managementstructuren. Helaas zijn directie en SC het nog oneens over de soort informatie die SC en EOR nodig hebben. Er is tijd nodig om vertrouwen op te bouwen: aanvankelijk stelde de directie zich zeer terughoudend op. Langzaam maar zeker kregen we meer informatie en werd de houding van de directie iets opener. Maar onze invloed op de besluitvorming is nog beperkt. We krijgen veel informatie te laat, als de beslissingen eigenlijk al zijn genomen. Bovendien krijgen we nog steeds niet alle gegevens die we vragen, bijvoorbeeld over de fabrieken in Oost-Europa.

Voor ons werknemers is de samenwerking binnen de EOR van groot belang. We zijn niet langer geïsoleerd, we staan niet meer alleen tegenover de directie van een van de grootse voedselbedrijven ter wereld. We kunnen nu met iemand in discussie treden. Onderling spraken we een gedragscode af die ons verplicht elkaar op de hoogte te houden van productieverplaatsingen. Samen proberen we sociale dumping te vermijden en te voorkomen dat we tegen elkaar worden uitgespeeld. Want binnen een groot bedrijf als Kraft is de één z'n dood vaak de ander z'n brood. Het SC onderhoudt contacten met alle landen. We communiceren met elkaar via e-mail; soms is dat wel eens moeilijk vanwege taalproblemen. Het is dan ook belangrijk dat zoveel mogelijk mensen Engels leren, dat is de voertaal binnen ons bedrijf.
Vakbonden zijn landelijk georganiseerd. Onze rechten gelden alleen binnen onze eigen landsgrenzen. Maar een multinational als Kraft is internationaal georganiseerd. Daarom is de EOR zo'n belangrijk instrument: het verkleint de machtsverschillen tussen directie en werknemers.

<Kader>

EOR-rechten: informatie en consultatie

Een EOR heeft volgens de Europese richtlijn uit 1996 het recht om geïnformeerd en gehoord te worden over de volgende zaken:
- de structuur van het bedrijf
- zijn financieel-economische positie
- de gang van zaken van het concern in de afgelopen periode
- plannen voor de nabije toekomst
- ontwikkeling in omzet, winst en werkgelegenheid
- belangrijke investeringen
- wezenlijke veranderingen in de organisatiestructuur
- de invoering van nieuwe werk- of productiewijzen
- het beleid met betrekking tot veiligheid en gezondheid

Toevoegingen aan deze rechten kunnen staan in het reglement, waarover EOR en concernleiding het eens zijn geworden. De EOR is uitdrukkelijk geen onderhandelingsorgaan: de rechten betreffen informatie en consultatie. Ze gelden voor het concern als geheel en voor zaken die van belang zijn voor vestigingen in tenminste twee landen. Een belangrijk strijdpunt tussen directie en EOR is uiteraard, net als in de nationale praktijk, het tijdstip van informatie: tijdige informatieverstrekking is en blijft van groot belang voor de EOR.
<einde kader>